

Potilasohje: Päihteidenkäytön vieroittautumisen seuranta ja arviointi ennen lapsettomuushoitoja

Kuvaus: IVF-poliklinikan hoitoonpääsykriteerit ja toimintaohjeet jatkohoidon osalta päihteitä käyttäneille asiakkaille

Päihteiksi luokitellaan tupakka, väärinkäytetyt kipulääkkeet, laittomat huumausaineet sekä alkoholi. Tupakointi vaikuttaa sekä naisen munasoluihin että miehen siittiötuotantoon, ja voi vähentää hedelmällisyyttä ja hidastaa raskauden alkamista. Vanhempien tupakointi heikentää kasvavan sikiön terveyttä raskausaikana, sekä aiheuttaa nikotiiniiriippuvuudesta johtuvia ongelmia ja oireita lapsella synnytyksen jälkeen. Äidin tupakoinnilla raskausaikana voi olla myös pidempikestoisia vaikutuksia lapsen terveyteen, kuten keskittymishäiriöitä, astmaa, kasvun hidastumaa jne. Myös passiivisella tupakoinnilla on haittavaikutuksia lapselle. Korvaushoidon tarkoituksena on vähentää pikkuhiljaa nikotiinin määrää potilaan elimistössä niin, että vieroitusoireet olisivat hallittavissa, mutta riippuvuus hellittäisi.

Alkoholin käyttö raskausaikana voi aiheuttaa vakavia häiriöitä kasvavan lapsen kehitykseen. Runsas alkoholin käyttö altistaa lapsen tarpeettomalle stressille, koska lapsi ei ymmärrä läheisen ihmisen käytöksessä tapahtuvia muutoksia humalatilalla aikana. Lisäksi alkoholin vaikutuksen alaisena oleva aikuinen voi menettää todellisuudentajunsa, eikä hallitse reaktioitaan tai pysty huolehtimaan lapsen tarpeista turvallisesti. Lääkkeiden tai huumausaineiden alaisena oleva henkilö voi toimia edesvastuuttomasti ja aiheuttaa itse vakavia vaaratilanteita omalle ja perheensä terveydelle.

Päihteitä käyttävissä perheissä joudutaan turvautumaan tavallista useammin sosiaalipuolen tukipalveluihin, kuten tehdään enemmän lastensuojeluilmoituksia, suojelutarpeen arviointeja sekä huostaanottoja. Lapsi kokee usein äidin tai isän päihteiden käytön pelottavana tai uhkaavana. Hedelmöityshoitolaissa 2 luvun 8§ mukaan lapsettomuushoitoa ei pidä antaa, jos on ilmeistä, että lapselle ei voida turvata tasapainoista kehitystä, tai jos raskaus aiheuttaisi naisen terveydentilan vuoksi huomattavan vaaran lapsen terveydelle.

Hoitoonpääsykriteerit:

- Tupakka:
  - tupakointi on este hoidoille
  - Fagerströmin testillä kartoitetaan tupakoinnin määrä pariskunnalta ensikäynnin yhteydessä, mikäli paljastuu että perheessä poltetaan
  - tukikeinoina tarjotaan apteekista reseptillä saatavaa lääkettä (Champix), ja kerrotaan vaihtoehtoisista vähittäiskaupoista saatavilla olevista nikotiinikorvausvalmisteista ja niiden käytöstä (laastarit, purukumit)
  - tukea kotona:
    - stumppi.fi
- Lääkkeiden väärinkäyttö:
  - voimakkaiden kipulääkkeiden tai muunlaisten vahvojen lääkkeiden käyttö voi johtaa joskus riippuvuuteen, joka vaikuttaa arjessa selviytymiseen ja arjenhallintaan
  - mikäli vastaanotolla käy ilmi varsinainen lääkeaineriippuvuus, järjestetään yhteistyöpalaveri kipulääkäriin ja päihdepsykiatriin kanssa jatkosuunnitelman tekemistä varten

Laskutusosoite

POHJOIS-SAVON
SAIRAANHOITOPUOLIN KY
PL 900
70029 KYS

Posti- ja käyntiosoite

PUIJON SAIRAALA
KAARISAIRAALA
PL 100
70029 KYS
Puijolaaksontie 2
Kuopio

SÄDESAIRAALA
PL 100
70029 KYS
Kelkkailijantie 7
Kuopio

ALAVAN SAIRAALA
PL 200
70029 KYS
Kaartokatu 9
Kuopio

JULKULAN SAIRAALA
PL 300
70029 KYS
Puijonsarventie 60
Kuopio

KUOPION
PSYKIATRIAN KESKUS
PL 400
70029 KYS
Viestikatu 1-3
Kuopio

Vaihde (017) 173 311
etunimi.sukunimi@kuh.fi
Y-tunnus 0171495-3

- lääkitysasioissa olevat epäselvyydet tulee hoitaa kuntoon, ennen kuin lapsettomuustutkimuksissa voidaan edetä
- tukea kotona:
  - paihdelinkki.fi
- Huumausaineet:
  - laittomien huumausaineiden hallussapito ja käyttö on Suomessa lailla kielletty
  - huumevirtsanäyte otetaan valvottuna ensikäynnin yhteydessä, mikäli käy ilmi, että parisunnalla tai lasta toivovalla on ollut säännöllistä huumausaineiden käyttöä tai yksikin i.v.huumeiden käyttö menneisyydessä
  - mikäli näytettä ei anneta pyydettyä, vastaus tulkitaan positiiviseksi
  - ennen lapsettomuushoitojen aloitusta poliklinikalla on vaatimus, ettei huumausaineongelmaa ole perheessä vähintään 2 vuoden ajalla ennen hoitojen aloitusta
  - huumausaineiden käytön tultua ilmi, järjestetään yhteistyöpalaveri, johon osallistuu pariskunta tai lasta toivova, IVF-poliklinikan hoitotiimi, päihdepuolen henkilö ja heidän kauttaan järjestetty sosiaalityöntekijä. Seurantalavereja järjestetään yleensä puolen vuoden välein ja ennen hoitojen aloitusta huumevirtsanäyte uusitaan poliklinikalla valvottuna ennen jatkohoitosuunnitelman tekemistä.
- Alkoholi:
  - alkoholikäytön tulisi olla perheessä riskirajojen alapuolella
  - Audit-testillä kartoitetaan pariskunnan tai lasta toivovan alkoholinkäyttö ensikäynnin yhteydessä, mikäli jo keskustelussa paljastuu, että alkoholia käytetään viikoittain tai runsaita määriä kerrallaan
  - Käypä hoito suosituksen mukaan alkoholinkäytön raja, jonka ei pitäisi aiheuttaa terveydellisiä haittoja on naisella 0-1 annosta/vrk, miehellä 0-2/vrk, kohtalaisen riskin taso: naisilla 7 annosta, miehillä 14 annosta, korkean riskin taso: naisilla 12-16 annosta/vko, miehillä 23-24 annosta/vko
  - Audit-kyselyssä seulontarajana pidetään naisilla 6 pistettä ja miehillä 8 pistettä
  - pariskunnalle tai lasta toivovalle kerrotaan alkoholin käytön riskeistä ja mahdollisista haittavaikutuksista sekä omalle kuin myös mahdollisesti syntyvän lapsen hyvinvoinnille aina kun seulontaraja ylittyy=mini-interventio
  - testin osa-alueet antavat tietoa siitä, onko ongelmaksi luetun käytön piirteinä erityisesti juomisen määrä, viitteet alkoholiriippuvuudesta vai aiheuttaako alkoholinkäyttö elämään muita haitallisia seurauksia kuten syällisyyttä, läheisten huolestumista, tapaturmia jne.
  - huolestuttavan alkoholinkäytön tultua ilmi, järjestetään yhteistyöpalaveri, johon osallistuu pariskunta tai lasta toivova, IVF-poliklinikan hoitotiimi, päihdepuolen henkilö ja heidän kauttaan järjestetty sosiaalityöntekijä. Seurantalavereja järjestetään yleensä puolen vuoden välein ja ennen hoitojen aloitusta alkoholinkäytön tulisi olla riskirajojen alapuolella
  - tukea kotona:
    - paihdelinkki.fi

KUOPION SEUDUN KORJAAVASTA PÄIHDETYÖSTÄ VASTAA:

Päihdepsykiatrian poliklinikka/KYS (lähetepoliklinikka)

Rak.5, 1.krs

Kuopion seudun päihdepalvelusäätiö

Suokatu 23

70100 KUOPIO

Ajanvaraus, palveluohjaus

p.044-718 3672

Kuopiolaiset kuuluvat puitesopimuksen piiriin, lähetettä päihdepalvelusäätiöön ei tarvita. Ulkopaikkakuntalaisille maksusitoumus. Asiakkaalle avohoitopalvelut ovat maksuttomia.

Matalan kynnyksen maksutonta tukea päihteiden käytön ongelmatilanteissa tarjoaa myös:

Kuopion Ensikotiyhdistys ry. anne.back@kuopionensikoti.fi

MIKKELI:

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen vastaanotto/ESSOTE

Setrikatu 2

50100 Mikkeli

Ajanvaraus:

p. 015-351 5235 (soittoaika ma-to klo: 8.00-12.00 ja 13.00-16.00, pe klo: 8.00-12.00 ja 13.00-14.00)

Riippuvuusvastaanotto/ESSOTE

Maaherrankatu 36 b

50100 Mikkeli

040 359 7999

Avoimna: ma-to klo:8.00-14.00, pe klo:8.00-13.00. Sairaanhoitajan päivystysvastaanotto ilman ajanvarausta arkisin klo 8.15-10.30.

SAVONLINNA:

A-klinikka

Savonlinnan keskussairaala

Keskussairaalanatie 6

57170 Savonlinna

Ajanvaraus:

p.044 417 2116 (soittoaika ma-to klo: 8.00-11.00 ja 12.00-15:30, pe klo: 8.00-11.00 ja 12.00-15.00)

Päivystysajat hoitajalle ilman ajanvarausta ma – pe klo: 8.00 – 11.00, muina aikoina ajanvarauksella. Toiminta on asiakkaalle maksutonta. Sosteriin kuuluvat Savonlinna ja Enonkoski.

Laskutusosoite

POHJOIS-SAVON
SAIRAANHOITOPUIRIN KY
PL 900
70029 KYS

Posti- ja käyntiosoite

PUIJON SAIRAALA
KAARISAIRAALA
PL 100
70029 KYS
Puijonlaaksonatie 2
Kuopio

SÄDESAIRAALA
PL 100
70029 KYS
Kelkkailijantie 7
Kuopio

ALAVAN SAIRAALA
PL 200
70029 KYS
Kaartokatu 9
Kuopio

JULKULAN SAIRAALA
PL 300
70029 KYS
Puijonsarventie 60
Kuopio

KUOPION
PSYKIATRIAN KESKUS
PL 400
70029 KYS
Viestikatu 1-3
Kuopio

Vaihe (017) 173 311
etunimi.sukunimi@kuh.fi
Y-tunnus 0171495-3

www.psshp.fi

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri

Naisten poliklinikka 13304

Potilasohje

OHJE-2017-00572

23.3.2020 / v02

00.01.01.02

Julkinen

4 (4)

IISALMI:

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä, mielenterveys- ja päihdepalvelut

Iisalmen sairaala

Riistakatu 21-23

74120 Iisalmi

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen ohjaus- ja neuvontapuhelin:

joka päivä 24 h

p. 040 761 4400

VARKAUS:

Päihdekliniikka

Savontie 55

78300 VARKAUS

Ajanvaraus:

p. 040 573 9013 (sairaanhoitaja) tai p. 017-579 4413 (toimisto)

Päivystys vastaanotto on tarkoitettu katkaisu- ja vieroitushoitoa varten ja muihin akuutteihin kriiseihin. Lisäksi neuvontaa ja ohjausta, sekä hepatiittirokotukset. Ajanvarausvastaanotolla yksilöterapiaa, pari- ja perheterapiaa, ryhmätoimintaa, lääkärin vastaanotto mahdollisuus. Palvelut asiakkaalle maksuttomia. Sopimuskunnat: Joroinen, Heinävesi, Leppävirta.

Laskutusosoite

POHJOIS-SAVON
SAIRAANHOITOPUOLIN KY
PL 900
70029 KYS

Posti- ja käyntiosoite

PUIJON SAIRAALA
KAARISAIRAALA
PL 100
70029 KYS
Puijonlaaksontie 2
Kuopio

SÄDESAIRAALA
PL 100
70029 KYS
Kelkkailijantie 7
Kuopio

ALAVAN SAIRAALA
PL 200
70029 KYS
Kaartokatu 9
Kuopio

JULKULAN SAIRAALA
PL 300
70029 KYS
Puijonsarventie 60
Kuopio

KUOPION
PSYKIATRIAN KESKUS
PL 400
70029 KYS
Viestikatu 1-3
Kuopio

Vaihde (017) 173 311
etunimi.sukunimi@kuh.fi
Y-tunnus 0171495-3

www.psshp.fi